

Сучасні моделі дистанційного навчання в університетській освіті США

О. В. Малярчук

Аспірант кафедри педагогіки Житомирського
державного університету ім. І. Я. Франка

Науково-технічна революція ХХ століття кардинально змінила класичну університетську модель освіти та запровадила нову освітню парадигму, метою якої є не засвоєння певного об'єму знань, а передача, постійне генерування інформації. Новій освітній парадигмі відповідає дистанційна модель організації навчального процесу, яка орієнтована на системну інтеграцію існуючих форм навчання шляхом створення мобільного інформаційно-навчального середовища, яке забезпечує просторову та часову гнучкість дистанційного навчання, його універсальність для світових освітніх систем.

Проблема організації сучасних світових моделей дистанційного навчання досліджувалась в працях таких вчених як Є. Полат, А. Хуторського, С. Щеннікова [1, 2], а університетська освіта США стала предметом вивчення таких дослідників як Т. Георгієва, О. Романовський, Л. Філіппова [3, 4, 5]. Але проблемі організації моделей дистанційного навчання в університетській освіті США приділено недостатньо уваги у вітчизняній та зарубіжній літературі.

Отже, метою нашої статті є систематизація існуючих моделей дистанційного навчання в університетській освіті США та аналіз їх ефективності.

Модель визначають як систему елементів, яка відтворює деякі сторони, зв'язки, функції об'єкта дослідження [6]. У межах нашого дослідження йдеться про такі моделі, які мають максимально узагальнюючий характер, які беруть до уваги найбільш суттєві ознаки об'єкта, явища або процесу.

За організацією дистанційної системи освіти мережа дистанційної освіти, що існує на сьогодні в світі, ґрунтується на чотирьох відомих моделях, які використовують різноманітні традиційні засоби навчання та засоби нових

інформаційних технологій: телебачення, відеозаписи, комп'ютерні телекомунікації.

1. *Інтегративна модель*, що поєднує очні та дистанційні форми навчання.

Сучасні інформаційні технології надають реальні можливості для диференціації навчання, орієнтації на індивідуальні можливості та здібності кожного студента. Таким чином, з'являється можливість реконструювати весь навчальний процес: аудиторні заняття, лабораторні та практичні роботи залишити за груповими, колективними видами діяльності під керівництвом викладача, а те, що потребує самостійної пізнавальної діяльності, самостійної дослідницької роботи та індивідуальних консультацій викладача у віртуальному режимі перенести на дистанційні форми. Навчальні заклади, які надають перевагу цій моделі запрошують своїх слухачів на очні курси, семінари та консультації в певний час. Досвід використання такої моделі має Стенфордський університет (США), де пропонуються елективні курси, які передбачають систематичний курс лекцій, які викладає професор університету. Студенти можуть прослухати лекції на CD-дисках і побачити їх на слайдах (з цією метою використовується вмонтований відеокліп). Студенти бачать лектора, що значно спрощує процес сприйняття навчального матеріалу. Далі студенти повинні ознайомитись з досить великою кількістю додаткової літератури, розміщеної на сайті Стенфордського університету. Водночас студенти можуть отримати консультацію професорів університету та раз на місяць попрацювати в чаті, де обговорюються поставлені навчальні проблеми. Водночас, передбачені очні семінари з професорами, на яких обговорюються ті самі питання. Контроль здійснюється спеціалістами, які беруть до уваги не тільки предметні знання, але також і сформованість інтелектуальних вмінь критичного мислення. Ця модель перспективна для базової освіти, коли окремі розділи, теми програми, види діяльності виносяться на дистанційну форму, а очні заняття лишаються для обговорення складних питань та дискусій. Модель може також ефективно

діяти і на міжнародному рівні з урахування глобалізаційних процесів у сучасній системі освіти.

2. *Мережева модель* дистанційного навчання передбачає те, що студент знаходиться на досить далекій відстані від навчального закладу та не може відвідувати очні заняття з певних причин, але це не виключає для нього систематичного контакту з викладачем та іншими студентами. Зміст навчання при цьому структурується таким чином, щоб максимально використати можливості інформаційних та телекомунікаційних технологій, беручи до уваги специфіку сприйняття інформації в різноманітних її видах: звуковому, текстовому, графічному; психофізіологічні питання сприйняття інформації та психолого-педагогічні особливості середовища, в якому відбувається взаємодія тобто віртуальної реальності, яка має специфічні риси: вторинність щодо традиційного освітньо-інформаційного середовища, актуальність, автономність, інтерактивність. Ключовими ознаками віртуального навчального процесу є: попередня невизначеність для суб'єктів взаємодії; унікальність для кожного роду взаємодії суб'єктів, в тому числі і з реальними навчальними об'єктами, існування віртуального навчального процесу тільки протягом часу самої взаємодії [2 с.350]. Автономний курс дистанційного навчання може бути побудований на основі занять (за аналогією з традиційними заняттями в аудиторії), або за розділами, темами програми. Курс будується на основі модулів, які передбачають всі етапи логіки пізнавальної діяльності: ознайомлення з новим матеріалом, оволодіння новим матеріалом, використання нових знань для вирішення дослідницьких, практичних та творчих завдань, контроль. Засоби інформаційних технологій, гіпертекстові технології, мультимедіа дозволяють створювати проблемні ситуації, які стимулюють студентів до самостійних пошуків рішень, роздумів, обговорюванням, дослідженням. Розробка автономних курсів дистанційного навчання є складним та дорогим процесом, в якому мають брати участь як педагоги-практики, так і дизайнери та програмісти. В світовій практиці прийнятим є корпоративний

підхід, коли декілька освітніх закладів об'єднують свої зусилля в розробці цілої серії курсів. В інформаційно-освітньому середовищі необхідно спроектувати весь комплекс завдань, передбачених освітнім стандартом з конкретної дисципліни, спеціальності. Блоки, які входять в інформаційно-освітнє середовище освітнього закладу мають включати не тільки бібліотеку курсів (учбових предметів), але й посилання на відповідні віртуальні бібліотеки, енциклопедії, різноманітні джерела інформації, які можуть бути корисними при вивченні курсу. Повинні бути передбачені можливі електронні варіанти лабораторних та практичних робіт, система повинна забезпечити всі необхідні контакти в малих групах або в групі всього курсу для рішення поставлених завдань.

3. *Кейс-технологічна модель*, що поєднує Інтернет та кейс технології. Кейс-технологія полягає в наданні студентам інформаційних освітніх ресурсів у вигляді набору спеціалізованих навчально-методичних комплексів, які призначено для самостійного вивчення та використанні у них різних носіїв інформації. В кейс технології можуть ефективно використовуватись всі діючі в системі освіти засоби навчання, враховуючи як прийнятту концепцію навчання, цілі, специфіку змісту навчання, так і дидактичні засоби і функції кожного засобу навчання, включеного до кейсу: програми вивчення дисциплін з методичними вказівками по виконанню контрольних, курсових та випускних робіт; друковані фундаментальні підручники та друковані посібники по кожній дисципліні курсу; спеціальні друковані навчально-практичні посібники з текстами для самоконтролю та контролю; установчі аудіо- та відеолекції з кожної дисципліни курсу; лабораторні практикуми; комп'ютерні електронні підручники та комп'ютерні навчальні програми до усіх дисциплін курсу. [7 с. 61]. Найчастіше до складу кейс-технологій включають електронні навчальні посібники (електронні підручники). Електронний підручник як програмний засіб навчального призначення можна представити як систему, яка складається з двох підсистем: інформаційної (змістовна частина) та програмної. Інформаційна

частина електронного підручника схожа до традиційного підручника. До її складу входять: представлення автора курсу, методичні рекомендації по вивченню курсу, чітко структуровані навчальні матеріали; ілюстрації, мультимедійні продукти, практикум для вироблення навичок щодо застосування теоретичних знань з прикладами виконання завдань та аналізом найбільш поширених помилок, система діагностики та контролю (тестові завдання, завдання для роботи в групі), додаткові матеріали. Програмна частина складається з системи реєстрації студента, сервісних засобів (контекстна розшифровка термінів, нормативна база, електронна бібліотека, справи по роботі з підручником, словником, системи пошуку); комунікаційної системи (забезпечення взаємодії викладача та студента, захисної системи). Кейси розсилаються студентам адміністрацією закладу, які беруть участь в курсі для самостійної роботи. На сайті курсу вказано час колективних, групових обговорень, форма цих обговорень (чат, відеоконференція, телеконференція, on-line, off-line), також передбачається робота в малих групах співробітництва над проектом, рефератом, підготовкою до дискусії, лабораторна робота, творча робота (індивідуальна або колективна). Передбачено інформаційно-методичне забезпечення до кейсу, як-то: посилання на існуючі вже в Інтернеті віртуальні бібліотеки або спеціально створені для даного курсу мультимедіа, бази даних, бази знань. Етап підготовки включає три рівні: відбір та структурування кейсу з урахуванням його інтеграції з ресурсами Інтернет; відбір та методичну організацію ресурсів Інтернету, рекомендованих для даного курсу; проектування форм та видів контакту, засобів взаємодії з викладачем та студентів між собою з використанням послуг Інтернет-технологій.

4. *Модель інтерактивного телебачення*, що передбачає ведення комп'ютерних відеоконференцій, є найбільш складною для реалізації тому, що треба враховувати дидактичні особливості відео, потрібен сценарій кожного заняття, враховуючи те, що головною його діючою особою є викладач, в кадрі має відбуватися активна дія, а не монолог навіть

компетентного професіонала. Крім того, необхідно спроектувати додаткові матеріали, завдання, пропоновані в формі відео на сайті курсу; важливо продумати форму проведення семінарів після лекцій, завдань для самостійної роботи, практичних та творчих дискусій [1].

Проаналізувавши представлені вище головні світові моделі дистанційної освіти, ми дійшли висновку, що дистанційна освіта в університетах США має свою специфіку і не завжди може бути цілком співвіднесена з визначеними вище чотирма моделями.

Так, у сучасній університетській освіті США також виділяють чотири моделі дистанційного навчання, але вони можуть бути описані таким чином:

Модель 1. *Сегментна модель*: програми дистанційного навчання впроваджуються в навчальні плани традиційних освітніх закладів з метою бути конкурентноспроможними на ринку освітніх послуг. Прикладами навчальних закладів, в дистанційні програми яких залучена велика кількість споживачів є Університет Штата Іллінойс, Університет Штата Меріленд та ін.

2. *Бінарна модель* дистанційного навчання: комерційні провайдери дистанційного навчання співпрацюють з навчальними закладами та надають свої веб-платформи для споживачів дистанційних курсів. Комерційні провайдери також надають технічну підтримку навчальним закладам та іноді розробляють контент (зміст) курсу. Найуспішнішими комерційними провайдерами є Web CT, Blackboard, які підтримують більш ніж 100 навчальних закладів США у розробці програм дистанційного навчання.

3. *Віртуально-університетська модель* дистанційного навчання: віртуальні університети є провайдерами програм дистанційного навчання на національному рівні. Найбільш відомими віртуальними університетами є Phoenix, Western Governors University та ін.

4. *Корпоративно-провайдерська* модель дистанційного навчання: корпоративними провайдерами є компанії, які пропонують дистанційні курси з метою підвищення кваліфікації власних працівників. Такими компаніями в США є Motorola, General Motors та ін.

Таким чином, в університетській освіті США успішно діють провайдери дистанційного навчання, які забезпечують потреби ринку сучасних освітніх послуг.

Подальші наші дослідження будуть пов'язані з організаційно-методичним забезпеченням дистанційної освіти США.

Література

1. Педагогические технологии дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/ [Е. С. Полат, М. В. Моисеева, А. Е. Петров и др.] ; под ред. Е. С. Полат. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 400с.
2. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика. Теория и технология креативного обучения. – М.: Изд-во МГУ, 2003. - 416с.
3. Георгиева Т. С. Высшая школа США на современном этапе. – М.: Высш. шк., 1989. – 144с.
4. Романовський О. О. Хроніка вищої освіти США (на прикладі діяльності державних і недержавних закладів) / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова; Українсько- американський гуманітарний ін-т "Вісконсінський міжнародний ун-т (США) в Україні". — К., 1997. — 80 с.
5. Филиппова Л. Д. Высшая школа США. – М.: Наука, 1981. – 328 с.
6. Краевский В. В. Методология педагогики: новый этап: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/ В. В. Краевский, Е. В. Бережнова. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 400с.

7. Трайнев В. А., Гуркин В. Ф., Трайнев О. В. Дистанционное обучение и его развитие (Обобщение методологии и практики использования). – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2007. – 294с.